

Wojciech Maciejko

Wyższa Szkoła Prawa i Administracji w Przemyślu

PRAWNA OCHRONA ŁOSOSIA ATLANTYKIEGO W DORZECZU SANU

Abstrakt

*Przedmiotem opracowania są zagadnienia związane z prawną ochroną łososia atlantyckiego w dorzeczu Sanu. W tekście zwrócono uwagę na zakres ochrony restytuowanego w ostatnich latach (2004–2009) do Sanu i jego dopływów gatunku *Salmo salar* L. W szczególności podkreślono, że zakres prawnej ochrony tych ryb w rzekach powinien odpowiadać założeniom prawa międzynarodowego publicznego, które nakładają na państwa-strony Porozumienia o ochronie łososia (w tym i Polskę), prowadzenie działań zmierzających do utrzymania w naturalnym stanie populacji zasiedlającej Morze Bałtyckie.*

Wskazano na zakres prawnej ochrony przewidzianej w przepisach powszechnie obowiązujących zarówno pod względem połowów w wodach śródlądowych (głównie w ramach amatorskiego połowu ryb i łowiectwa podwodnego), jak i połowów morskich (przemysłowo-handlowych).

1. Wprowadzenie

Prawna ochrona populacji łososia atlantyckiego (*Salmo salar* L.), o jakiej można aktualnie mówić w górnym Sanie i jego niektórych dopływach jest następstwem znacznie szerszego zjawiska społecznego – ochroną tego gatunku w Morzu Bałtyckim. Łosoś atlantycki jako gatunek dwuśrodowiskowy równocześnie musiał zostać poddany prawnej ochronie nie tylko na obszarze morskich żerowisk, ale i podczas pobytu w rzekach, z racji wylęgu, dorastania i wędrówek do morza oraz na tarło – do cieków. Wnioskując „z celów na środki” nie miałyby sensu ochrona łososia atlantyckiego w Morzu Bałtyckim, gdyby populacje zasilające to morze (w tym „populacja bieszczadzka”) nie byłyby objęte ochroną umożliwiającą pokonanie drogi do morza i z powrotem do rodzimego potoku.

Powrót łososia do wód czterech bieszczadzkich dopływów Sanu jest wynikiem podjętych w ostatnich latach intensywnych działań restytucyjnych, służących ponownemu zasiedleniu tych wód przez duże ryby łososiowate. Warto wspomnieć, że wody te stanowiły aż do lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku ostoję łososia, jednak z czasem gatunek ten zupełnie zniknął. Dokumentację prowadzonej restytucji łososia w potokach-dopływach Sanu (w Hoczewce, Sanoczku, Potoku Tyrawskim i Wiarze) stanowi *Raport z realizacji restytucji łososia atlantyckiego (Salmo salar L.) w dorzeczu górnej Wisły w latach 2004–2007* oraz – finalizowany aktualnie – raport z programu restytucji do roku

2009, przygotowane przez WWF – Polska, przy udziale, m.in. Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Krakowie oraz Katedry Ichtibiologii i Rybactwa Akademii Rolniczej (obecnie Uniwersytetu Rolniczego) w Krakowie.

Pewną namiastką łososia w tych wodach było wprowadzenie do większych rzek Pogórzy (Sanu, Dunajca, Popradu) głowacicy w celuapełnienia niszy, jaka pozostała po dużych łososiowatych. W naturalnym stanie, spośród ryb wędrownych, pozostała w Sanie wyłącznie certa, która jednak i tu wytworzyła lokalne stada, podejmujące wędrówki tylko w granicach rodzimej rzeki¹. Warto chyba podjąć rozważania na temat prawnej ochrony tego cennego gatunku, który dzięki staraniom wielu osób i instytucji powrócił do dorzecza Sanu i rozpoczął proces wędrówki do Bałtyku. Jak się wydaje, to głównie lokalnym społecznościom Bieszczadów, Pogórzy Przemyskiego i Dynowskiego powinno zależeć na powrocie stada łososi na pierwsze od lat tarło w dopływach Sanu (ok. roku 2012). Konferencja „Błękitny San” stanowi chyba dobrą okazję do krótkiej refleksji w tym zakresie. Nie można zapominać, że ryby górnego Sanu mogą stanowić nie tylko dobro publiczne jako zasób przyrody, ale mogą być postrzegane w oczach obywateli również jako atrakcja turystyczna Bieszczadów i Pogórzy². Dobrze też chyba świadczą o podstawach prawnej ochrony badania w dziedzinach nauk przyrodniczych, które niewątpliwie stanowią punkt wyjścia do działań normotwórczych. Wskazać tu należy, m.in. na szereg badań prowadzonych na Wydziale Hodowli i Biologii Zwierząt Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie pod kierunkiem prof. T. Mikołajczyka (w postaci m.in. seminariów i prac magisterskich poświęconych restytucji łososia).

2. Zakres przedmiotowy regulacji prawnej dotyczącej łososia

Problematyka łososia poruszana jest przez polskiego prawodawcę w wielu aspektach. Na wszystkie nie sposób tu zwrócić dostatecznej uwagi, z racji ograniczonej objętości opracowania. W pierwszej kolejności wspomnieć należy o ochronie gatunkowej łososia przewidzianej przez prawo międzynarodowe publiczne. Wyjść należy bowiem od tego, że podstawowym miejscem bytowania tej ryby, w ocenie prawodawcy, jest środowisko morskie, gdzie łosoś żeruje, dorasta i osiąga dojrzałość płciową. Podstawowym aktem prawnym w tym względzie jest Porozumienie w sprawie ochrony zasobów łososia w Morzu Bałtyckim sporządzone w Sztokholmie dnia 20 grudnia 1962 r. (Dz. U. z 1971 r. Nr 20, poz. 190, zwane dalej Porozumieniem w sprawie ochrony łososia). Zgodnie z art. 11 tego Porozumienia, podlega ono ratyfikacji, zaś dokumenty ratyfikacyjne poszczególnych państw powinny być składane Rządowi Królestwa Szwecji. Rzeczpospolita Polska ratyfikacji takiej dokonała w 1971 r., wiążąc się zawartymi w tym Porozumieniu ramami.

¹ Zob. np. W. Wiśniewolski, L. Augustyn, R. Bartel, R. Depowski, P. Dębowski, M. Klich, R. Kolman, A. Witkowski, *Restytucja ryb wędrownych a drożność polskich rzek*, Warszawa 2004, s. 55.

² Por. K. Kukuła, *Czy ryby dorzecza górnego Sanu mogą być atrakcją turystyczną Bieszczadów?*, Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej w Krakowie 1998, nr 329, s. 99 i nn.

Prawo krajowe odnosi się do łososia w wielu płaszczyznach, stanowiących pochodne sfer aktywności człowieka, w jakich łosoś może dla niego stanowić korzyść lub zagrożenie. Podobnie jak wszystkie ryby łososiowate także i łosoś jest rybą o wybitnie wysokich walorach kulinarnych. Stąd daleko idąca reglamentacja obrotu mięsem łososia oraz złowionymi osobnikami, przyjmująca głównie postać wymiarów ochronnych, okresów ochronnych oraz zakazów połowów. Na obszarze Morza Bałtyckiego reglamentacja ta obejmuje dodatkowo kwoty połowowe, tj. limity odłowów rybackich-konsumpcyjnych. Względy bezpieczeństwa obrotu łososiami spowodowały, że niektóre z chorób, na jakie może zapadać ten gatunek (np. *Infectious salmon anaemia*), zostały przez Państwo Polskie uznane za wyjątkowe zagrożenie dla człowieka, przesądzając o ich administracyjnym (nakazowym) zwalczaniu.

Łosoś nadaje się do hodowli, a jego walory handlowe musiały znaleźć odbicie w regulacjach o daninach publicznych związanych z łososiową produkcją rybacką. Na szczególnych zasadach (niestety niezbyt korzystnych) potraktowano podatników podatku rolnego uiszczanego od gruntów pod stawami zarybionymi tym właśnie gatunkiem. Z obrotem handlowym łososiem atlantyckim wiążą się również oznaczenia klasyfikacyjne przedsiębiorców, którzy mają obowiązek deklarować udostępnianie konsumentom filetów i posiłków z łososia atlantyckiego. Atrakcyjność kulinarna i handlowa łososia skutkowały też wydaniem szeregu regulacji z zakresu prawa celnego, służących do kontroli natężenia obrotu mięsem tego gatunku.

Walory energetyczne mięsa łososia sprawiają, że może stanowić cenny dodatek do pasz. Działania ochronne wymusiły na prawodawcy wprowadzenie zakazu dodawania mięsa łososia do pasz ponad górne ekstremum określone w przepisach prawa.

Nie można pominąć też typowych regulacji ochronnych, kwalifikujących łososia atlantyckiego jako gatunek o znaczeniu priorytetowym, wymagający ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000 (poz. 12 dział „Ryby” załącznika nr 3 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 maja 2005 r. w sprawie typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, wymagających ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000³).

3. Łosoś z dorzecza Sanu jako element chronionej populacji Morza Bałtyckiego

Na mocy oświadczenia rządowego z dnia 9 lipca 1971 r. w sprawie przystąpienia Polski do Porozumienia w sprawie ochrony zasobów łososia w Morzu Bałtyckim, sporządzonego w Sztokholmie dnia 20 grudnia 1962 r.⁴ Polska złożyła Rządowi Królestwa Szwecji dokument przystąpienia do tego Porozumienia. Porozumienie w sprawie ochrony łososia zostało zmienione następnie na mocy Protokołu zmieniającego Porozumienie

³ Dz. U. Nr 94, poz. 795.

⁴ Dz. U. Nr 20, poz. 191.

z dnia 20 grudnia 1962 r. w sprawie ochrony zasobów łososa w Morzu Bałtyckim, sporządzonym w Sztokholmie dnia 21 stycznia 1972 r.⁵. Również i ten Protokół został przez Polskę przyjęty, na mocy oświadczenia rządowego z dnia 6 stycznia 1977 r. w sprawie wejścia w życie Protokołu zmieniającego Porozumienie dnia 20 grudnia 1962 r. w sprawie ochrony zasobów łososa w Morzu Bałtyckim, sporządzonego w Sztokholmie dnia 21 stycznia 1972 r.⁶. Porozumienie w sprawie ochrony łososa wraz z Protokołem, zawarte pomiędzy Szwecją, Danią, Niemcami i Polską, obejmują szereg regulacji odnoszących się m.in. do:

- 1) ograniczeń w dostępnych metodach połowu łososi na obszarze Morza Bałtyckiego (art. 5 Porozumienia),
- 2) wymiaru ochronnego wynoszącego 60 cm (art. 6 Porozumienia),
- 3) okresu ochronnego w zakresie metody sieciowej i lin dryfujących, przypadającego od 1 czerwca do 25 sierpnia – na wodach międzynarodowych oraz od 20 grudnia do 10 stycznia na całym obszarze objętym Porozumieniem, tj. na Morzu Bałtyckim włącznie z Zatoką Botnicką i Zatoką Fińską (art. II Protokołu),
- 4) organu właściwego w sprawach ochrony łososa, jakim jest Komisja Stała (art. 10 Porozumienia).

Najistotniejsze jednak skutki prawne dla ochrony populacji łososi w każdym z umawiających się państw, w tym również łososi podczas ich pobytu w wodach śródlądowych, zawierają art. 9 ust. 1 zd. drugie i art. 10 ust. 2 Porozumienia w sprawie ochrony łososa. Zgodnie z pierwszym z unormowań, każda z umawiających się stron ma obowiązek wydania przepisów koniecznych dla realizacji Porozumienia, które powinny „rozciągać się na wody, co do których umawiające się państwo wykonuje <<wyłączną władzę suwerenną>>. Z kolei drugi z przepisów tworzy dla Komisji Stałej (a więc *de facto* dla każdego z państw, które deleguje do Komisji swojego przedstawiciela, rzeczoznawcę lub doradcę) nakaz nawiązywania i koordynacji kontaktów z naukowcami <<w celu zwiększania zasobów łososa w Morzu Bałtyckim oraz rozwijania reprodukcji>>”.

Bespornym pozostać musi fakt, że skoro przytoczone regulacje prawa międzynarodowego publicznego w postaci wielostronnej umowy międzynarodowej tworzą nakaz zwiększania zasobów populacji łososa zasiedlającej Morze Bałtyckie, w tym poprzez rozwijanie reprodukcji tego gatunku (w ramach suwerennej władzy na wodach krajowych), to obowiązki te powinny być wykonywane poprzez:

- a) działania ułatwiające i sprzyjające wzrostowi populacji już istniejących (np. w rzekach pomorskich),
- b) restytucji łososa do wód, w których niegdyś występował (jak w przypadku łososi bieszczadzskich z dorzecza Sanu), a także
- c) podejmowanie środków niezbędnych do tego, aby ryby wymienione zarówno w lit. a, jak i b – jako dwuśrodowiskowe – zasiliły populację łososi wód Morza

⁵ Dz. U. z 1977 r. Nr 4, poz. 18.

⁶ Dz. U. Nr 4, poz. 19.

Bałtyckiego. Pośrednio zatem przepisy prawa międzynarodowego publicznego kształtują obowiązki w zakresie restytucji łososia w wodach śródlądowych, skąd powinien mieć naturalny dostęp do wód Morza Bałtyckiego (dotychczas problem w dostępie łososia do Morza Bałtyckiego stanowiła zaporę we Włocławku). Tym samym łosoś wprowadzony do potoków górnego Sanu, w świetle obowiązującego prawa, stanowi część szerszego dobra prawnego poddanego ochronie, jakim jest populacja łososi, dla których przewidziano dostęp do Morza Bałtyckiego.

4. Krajowe regulacje chroniące łososia w wodach morskich

Zasadnicze znaczenie pośród unormowań krajowego porządku prawnego odnoszących się do ochrony łososia, który dociera do wód Morza Bałtyckiego ma § 3 pkt 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 marca 2008 r. w sprawie wymiarów i okresów ochronnych organizmów morskich oraz szczegółowych warunków wykonywania rybołówstwa morskiego⁷. Przepis ten wydano na podstawie art. 31 ustawy z dnia 19 lutego 2004 r. ustawy o rybołówstwie⁸. Stwierdzono w nim, że okres ochronny łososia (podobnie i troci) przypada od 15 września do 15 listopada w 4-milowym pasie wód przybrzeżnych z wyłączeniem wód w granicach właściwości terytorialnej Okręgowego Inspektoratu Rybołówstwa Morskiego w Gdyni. Nie można pominąć chronologii widocznej w okresach ochronnych łososia w wodach morskich, wynikającej z dat granicznych tych okresów uregulowanych kolejno w art. II Protokołu oraz przytoczonym § 3 pkt 1 rozporządzenia w sprawie wymiarów i okresów ochronnych organizmów morskich. Na wodach międzynarodowych łosoś podlega okresowi ochronnemu (w zakresie podstawowych metod jego połowu) od 1 czerwca do 25 sierpnia, zgodnie z postanowieniami Protokołu Sztokholmskiego; na wodach przybrzeżnych jego ochrona przypada od 15 września do 15 listopada, a na „wodach Porozumienia” od 20 grudnia do 10 stycznia. Wydaje się, że uwzględniono w tym układzie czasowym przemieszczanie się stąd łososia w kierunku ujść rzek, do których wchodzi, jak również czas, w którym wymaga ochrony po powrocie z tarlisk w celu odzyskania kondycji.

Reglamentacja połowu łososia nie ominęła również połowów dokonywanych w celach sportowo-rekreacyjnych. Zgodnie z wydanym na podstawie art. 28 ust. 7 ustawy o rybołówstwie przepisem § 8 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowego sposobu i warunków prowadzenia połowów w celach sportowo-rekreacyjnych oraz wzorów zezwoleń połowowych⁹, ilość łososi złowionych przez jedną osobę w ciągu doby wynosi nie więcej niż 2 sztuki. Ponadto, do limitu 2 sztuk wliczana jest również troć, co oznacza, że złowienie jednej troci i jednego łososia zawęży limit połowowy do jednego łososia na dobę.

⁷ Dz. U. Nr 43, poz. 260 ze zm.

⁸ Dz. U. Nr 62m poz. 574 ze zm.

⁹ Dz. U. Nr 64, poz. 1725.

5. Krajowe regulacje chroniące łososia w wodach śródlądowych

Regulacje ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym¹⁰ nie wprowadzają *expressis verbis* specjalnej ochrony dla łososia. Posługują się jednak określeniem zbiorczym „ryby łososiowate”, przewidując ten sam zakres ochrony zarówno dla łososia, jak i innych gatunków ryb łososiowatych (m.in. wszystkich występujących w polskich wodach pstrągów, głowacicy, troci). Połów łososia został dozwolony wyłącznie za pomocą jednej wędki, podczas gdy inne gatunki mogą być poławiane dwiema wędkami równocześnie (art. 8 ust. 1 pkt 11 ustawy o rybactwie śródlądowym). Definitywnie też zakazano połowu łososia za pomocą kuszy w ramach sportowego łowiectwa podwodnego (art. 8 ust. 1 pkt 13 lit. a ustawy o rybactwie śródlądowym).

Akty wykonawcze do ustawy o rybactwie śródlądowym wskazują już wyraźnie na ochronę, jaką objęto gatunek *Salmo salar* L. w ramach amatorskiego połowu ryb. W szczególności wskazać tu należy na wymiar ochronny łososia wprowadzony przez § 6 pkt 12 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 listopada 2001 r. w sprawie połowu ryb oraz warunków chowu, hodowli i połowu innych organizmów żyjących w wodzie¹¹, wynoszący 35 cm (zasadę tę powtarza § 8 ust. 2 *tiret* trzynaste Regulaminu Amatorskiego Połowu Ryb Polskiego Związku Wędkarskiego). Widoczna jest w tym miejscu istotna różnica pomiędzy wymiarem ochronnym łososia w Morzu Bałtyckim, gdzie art. 6 Porozumienia chroni w ramach rybołówstwa morskiego osobniki do 60 cm oraz wymiarem ochronnym ryb narażonych na mniej intensywne niebezpieczeństwo ze strony wędkarzy łowiących w rzekach, tj. m.in. łososi w stadium parr i w trakcie procesu wysrebrzania, w trakcie wędrówki do Morza Bałtyckiego.

W ramach amatorskiego połowu ryb w wodach śródlądowych okres ochronny łososia obejmuje:

1) w Wiśle i jej dopływach powyżej zapory we Włocławku (a więc również w Sanie, lecz z wyłączeniem jego dopływów): od 1 października do 31 grudnia, a w pozostałym okresie zakaz obejmuje: czwartki, piątki, soboty i niedziele – a więc okres intensywnego eksploataowania wody przez wędkarzy przyjeżdżających na wypoczynek weekendowy,

2) na odcinku Wisły od zapory we Włocławku do jej ujścia (tzn. później, w trakcie spływu do Morza Bałtyckiego) – od 1 grudnia do końca lutego, a w pozostałym okresie zakaz obejmuje połów w piątki, soboty i niedziele. W pozostałych rzekach (w tym również w dopływach Sanu i ich dopływach) okres ochronny łososia zamyka się między 1 października i 31 grudnia.

Co istotne, dopływy Sanu, jako rzeki niebędące dopływami Wisły ulokowanymi powyżej zapory we Włocławku, nie zostały ograniczone weekendowym zakazem połowu w okresie niestanowiącym „powszechnego” okresu ochronnego. Zaprezentowaną chronologię i metodologię okresów ochronnych wprowadził § 7 ust. 5 pkt 5 lit. 1-c

¹⁰ Dz. U. z 2009 r. Nr 189, poz. 1471.

¹¹ Dz. U. Nr 138, poz. 1559 ze zm.

rozporządzenia w sprawie połowu ryb oraz warunków chowu, hodowli i połowu innych organizmów żyjących w wodzie.

W stosunku do członków Polskiego Związku Wędkarskiego wprowadzone zostało dodatkowe obostrzenie pozwalające na łowienie łososi (podobnie jak innych łososiowatych) wyłącznie na przynęty sztuczne, tj. metodą spinningową lub muchową. Dodatkowe uchwały organów tego Związku wprowadzają ograniczenia czasowe w łowieniu metodą spinningową, polegające na jej wyłączeniu w okresie ochronnym pstrąga potokowego. Wpływa to niewątpliwie „dodatkowo” na ochronę łososa, gdyż posługiwanie się wędką muchową w niewielkich ciekach jest znacznie utrudnione.

Podsumowanie

Reintrodukcja łososa atlantyckiego do wód dorzecza Sanu wymaga wzmożonych zabiegów ochronnych. Regulacje prawne powinny sprzyjać odtworzeniu populacji tych ryb dwuśrodowiskowych, a w szczególności zapewniać ich niezakłóconą wędrówkę do i z Morza Bałtyckiego. Stan dotychczasowych unormowań krajowych należy uznać za dostateczny, zwłaszcza gdy idzie o ograniczenia w metodach połowu podczas amatorskiego połowu ryb.

Życzyć jednak należałoby sobie, aby działały również unormowania pozwalające na sprawny obieg informacji o poławianych i uwalnianych rybach, zwłaszcza o miejscach połowu, stadium, w jakim rybę odłowiono oraz metodzie połowu. Dane te z pewnością zwiększyłyby skuteczność przyszłych działań ochronnych i pomogły w osiąganiu jeszcze lepszych rezultatów zarybieniowych.

Fot. 1. Łosoś atlantycki z Hoczewki (dopływ Sanu)

Źródło: W. Maciejko

Bibliografia:

1. Kukuła K., *Czy ryby dorzecza górnego Sanu mogą być atrakcją turystyczną Bieszczadów?*, Zeszyty Naukowe AR w Krakowie 1998, nr 329.
2. Wiśniewski w., Augustyn L., Bartel R., Depowski R., Dębowski P., Klich M., Kolman R., Witkowski A., *Restytucja ryb wędrownych a drożność polskich rzek*, Warszawa 2004.
3. *Raport z realizacji restytucji łososia atlantyckiego (Salmo salar L.) w dorzeczu górnej Wisły w latach 2004–2007*, Warszawa 2008.

Akty normatywne:

Oświadczenie rządowe z dnia 9 lipca 1971 r. w sprawie przystąpienia Polski do Porozumienia w sprawie ochrony zasobów łososia w Morzu Bałtyckim, sporządzonego w Sztokholmie dnia 20 grudnia 1962 r., Dz. U. Nr 20, poz. 191.

Oświadczenie rządowe z dnia 6 stycznia 1977 r. w sprawie wejścia w życie Protokołu zmieniającego Porozumienie dnia 20 grudnia 1962 r. w sprawie ochrony zasobów łososia w Morzu Bałtyckim, sporządzonego w Sztokholmie dnia 21 stycznia 1972 r., Dz. U. Nr 4, poz. 19.

Porozumienie w sprawie ochrony zasobów łososia w Morzu Bałtyckim sporządzone w Sztokholmie dnia 20 grudnia 1962 r., Dz. U. z 1971 r. Nr 20, poz. 190.

Protokół zmieniający Porozumienie z dnia 20 grudnia 1962 r. w sprawie ochrony zasobów łososia w Morzu Bałtyckim, sporządzony w Sztokholmie dnia 21 stycznia 1972 r., Dz. U. z 1977 r. Nr 4, poz. 18.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowego sposobu i warunków prowadzenia połowów w celach sportowo-rekreacyjnych oraz wzorów zezwoleń połowowych, Dz. U. Nr 64, poz. 1725.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 marca 2008 r. w sprawie wymiarów i okresów ochronnych organizmów morskich oraz szczegółowych warunków wykonywania rybołówstwa morskiego, Dz. U. Nr 43, poz. 260 ze zm.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 listopada 2001 r. w sprawie połowu ryb oraz warunków chowu, hodowli i połowu innych organizmów żyjących w wodzie, Dz. U. Nr 138, poz. 1559 ze zm.

Ustawa z dnia 19 lutego 2004 r. ustawy o rybołówstwie, Dz. U. Nr 62m poz. 574 ze zm.

Ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym, Dz. U. z 2009 r. Nr 189, poz. 1471.